

ดุสยภาพดุสยพินิจ

มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด

ในขณะที่ ร่าง พ.ร.บ.น้ำ กำลังเข้า สนช. รัฐบาลคงหวังจะให้มันเป็นผลงานชิ้นโบว์แดงชิ้นหนึ่ง ผู้เขียนซึ่งเป็นแฟนพันธุ์แท้เรื่องน้ำ ก็อดจะแสดงความเห็นเพิ่มเติมอีกครึ่งหนึ่งไม่ได้

หมวดที่สำคัญคือ หมวด 2 ว่าด้วย สิทธิในน้ำ

มาตรา 8 ในร่าง พ.ร.บ.นี้กำหนดให้น้ำเป็นของส่วนรวม บุคคลมีสิทธินำมาใช้ได้ตามที่จำเป็นและสมควร แต่ไม่ระบุว่าสมควรหมายความว่าอย่างไร จึงต้องตามไปดูที่มาตรา 45 ซึ่งว่าด้วยเรื่องการจัดสรรน้ำ สำหรับมาตรา 45 นี้การใช้น้ำในแหล่งน้ำสาธารณะแบ่งเป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ

(1) การใช้น้ำประเภทที่หนึ่ง ได้แก่ การใช้น้ำในแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อการดำรงชีพ การอุปโภคบริโภคในครัวเรือน การเกษตรหรือการเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ การอุตสาหกรรมในครัวเรือนและการใช้น้ำในปริมาณเล็กน้อยตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

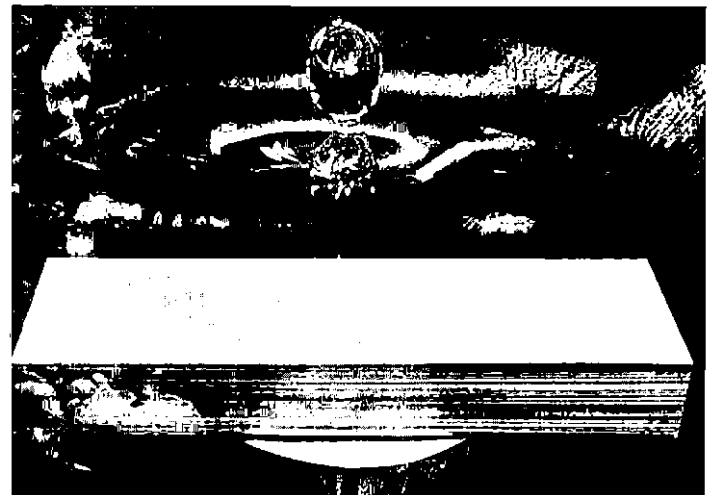
(2) การใช้น้ำประเภทที่สอง ได้แก่ การใช้น้ำในแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อการเกษตรหรือการเลี้ยงสัตว์เพื่อการพาณิชย์ การอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การผลิตพลังงานไฟฟ้า การประปา และกิจการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(3) การใช้น้ำประเภทที่สาม ได้แก่ การใช้น้ำในแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อกิจการขนาดใหญ่ที่ใช้น้ำปริมาณมากหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบข้ามลุ่มน้ำหรือครอบคลุมพื้นที่อย่างกว้างขวางตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ดังนั้นหากใครได้ใบอนุญาตก็คงตีความว่ามีการใช้น้ำที่จะเป็นประโยชน์ตามสมควร ร่าง พ.ร.บ.ไม่ได้กำหนดว่าเวลาขาดแคลนน้ำ ผู้ใช้น้ำประเภทไหนจะมีสิทธิได้ก่อน เพียงแต่กำหนดในมาตรา 11 ว่าให้ รัฐมนตรีมีอำนาจให้มีการเปลี่ยนน้ำโดยมีการชดเชย

ที่น่ากังวลก็คือ ตามร่าง พ.ร.บ.ฉบับนี้พอขาดแคลนน้ำรัฐจะมีข้อมูลการใช้น้ำแต่เฉพาะผู้ใช้น้ำรายขนาดกลางและขนาดใหญ่ หรือประเภท 2 และ 3 เท่านั้น แล้วผู้ใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคที่รัฐไม่มีข้อมูลจะได้การคุ้มครองอย่างไรนั้นไม่ชัดเจน

ร่าง พ.ร.บ.น้ำ
โปรดฟังอีกครึ่งหนึ่ง

ตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้นก็คือที่ระยอง เมื่อน้ำขาดแคลนรัฐบาลกลางเอาท่อขนาดยักษ์มาสูบน้ำคลองไปให้นักมฯ จนน้ำของคลองเป็นที่เดือดร้อนกันถ้วนหน้าจึงไม่แน่ใจว่ากฎหมายใหม่จะคุ้มครองผู้ใช้น้ำรายย่อยริมคลองหรือไม่

ร่าง พ.ร.บ.นี้มุ่งการสร้างกติกากิจการน้ำในกรณีที่เกิดวิกฤตก็จริง แต่การกำหนดให้สิทธิลุลยๆ ระบายเตียวตามกฎหมายนี้ จึงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นที่ระยองไม่ได้ หรือในภาคเหนือที่ชาวบ้านพื้นราบแบกจอบแบกเสียมไปรื้อท่อชาวบ้านที่ปลูกลิ้นจี่ในที่สูงเพราะแย่งน้ำกัน ยิ่งไปกว่านี้ ร่าง พ.ร.บ.นี้ยังละเลยการให้ความสำคัญกับน้ำในระบบนิเวศ ไม่มีหลักประกันให้แก่การใช้น้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศเช่นการผลักดันน้ำเค็ม น้ำเพื่อชีวิตสัตว์ พื้นที่ชุ่มน้ำ ตลอดจนชีวิตพืชพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งควรกำหนดให้ชัดเจนไปเลยว่าสิทธิการได้ใช้น้ำเพื่อดำรงชีพ และเพื่อรักษาระบบนิเวศเป็นสิทธิที่ต้องได้รับการคุ้มครองก่อนคือเป็นลำดับแรก

ผู้เขียนขอขานอาสาการกำหนดสิทธิดังนี้
สิทธิในลำดับแรกน่าจะได้แก่ บริโภค อุปโภคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้น้ำเพื่อระบบนิเวศ การใช้น้ำเพื่อผลักดันน้ำเค็ม และการใช้น้ำ

เพื่อการขนส่งจำเป็นต้องมีน้ำต้นทุนจำนวนหนึ่ง

สิทธิลำดับที่ 2 น่าจะได้แก่ เกษตรกรที่ทำการเกษตรพอเพียงในครอบครัวไม่ใช่การค้าเป็นอาชีพหลัก (ไม่เกิน 2 ไร่) ผู้ที่ถูกต้องทางขอใช้พื้นที่เป็นที่พักน้ำ (แก้มลิง) ในฤดูฝน ในกรณีรัฐไม่ได้ชดเชยเต็มที่

สิทธิการใช้น้ำลำดับสุดท้าย (ที่ 3) จะเป็นเรื่องการใช้น้ำเพื่อทำมาค้าขาย ดังนั้น ผู้ใช้น้ำประเภท 2 และ 3 ตาม พ.ร.บ.นี้เป็นการใช้น้ำเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการจัดสรรสิทธิและการให้ใบอนุญาตผู้ใช้น้ำจึงเป็นการจัดสรรสิทธิลำดับ 3 เท่านั้น

ในยามขาดแคลน สิทธิลำดับที่ 1 และ 2 ควรได้ก่อนที่เลือกแบ่งกันตามสัดส่วนตามใบอนุญาต ถ้าใครอยากได้สัดส่วนที่สูงกว่าก็ไปเจรจาซื้อขายกันเองไม่เห็นจะต้องไปชดเชยกัน ยกเว้นว่าเป็นการไปนำน้ำทางเศรษฐกิจในลุ่มอื่นมาใช้ก็ต้องชดเชยให้คนที่สูญเสีย

นอกจากนี้ พ.ร.บ.ควรระบุกรอบหรือแนวทางของการให้ใบอนุญาตไว้ เช่น

การขอและให้ใบอนุญาตการใช้น้ำผิวดิน (surface water) ต้องประกาศให้ทราบทั่วกันทั้งลุ่มน้ำ เพื่อให้ผู้ใช้น้ำอยู่ก่อนมาขอทั้งลุ่มน้ำ

การให้ใบอนุญาตต้องระบุจำนวนน้ำที่ต้องการแต่ละเดือนในฤดูแล้ง (เริ่ม 1 ม.ค.-1 มิ.ย.) ต้องกำหนดช่วงของใบอนุญาต และระบุเงื่อนไขของการถอนใบอนุญาต เมื่อไม่ใช้น้ำหรือทำให้ระบบนิเวศน้ำเสียหาย

นอกจากจะกำหนดปริมาณแล้ว ขอให้กำหนดช่วงเวลาและเงื่อนไขด้านคุณภาพด้วย เช่น คุณภาพน้ำ (BOD, DO, TSS) และในกรณีที่เป็นโรงงานน้ำไปลดความร้อน (เช่น หล่อเย็น) ต้องระบุความรับผิดชอบต่ออุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อสัตว์น้ำ จึงต้องกำหนดให้คืนน้ำในอุณหภูมิที่ธรรมชาติรับได้

หากจะให้ใบอนุญาตต้องระบุว่า ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องเสียภาษีหรือค่าธรรมเนียมใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นในวันข้างหน้า เช่น ภาษีมลพิษทางน้ำ ค่าธรรมเนียมการใช้น้ำ ฯลฯ ซึ่งทางกระทรวงการคลังกำลังร่างกฎหมายอยู่

6 รื่องน้ำเป็นเรื่องคอขาดบาดตายยิ่งกว่าป่า ขอให้พิจารณา

กันให้รอบคอบ

อยากให้หนักกฎหมายของ สนช. เอากรณีพิพาทที่มีอยู่มาเป็นตัวโจทย์

แล้วดูสิว่ากฎหมายที่กำลังพิจารณาจะแก้ไขปัญหาชาวบ้านได้หรือเปล่า

หวังว่ารถไฟฟ้ามหานครจะยังไม่สายเกินไป